

თურქეთში გამოცემული ჟურნალი „მამული“

THE JOURNAL *MAMULI*
PUBLISHED IN TURKEY

ზეინაბ კიკვიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო

Zeinab Kikvidze

Akaki Tsereteli State University
Kutaisi, Georgia

აბსტრაქტი

თურქეთში სხვადასხვა დროს გადასახლებული ქართველების სამშობლოსთან სულიერი კავშირი თაობიდან თაობისათვის გადაცემული ენა იყო, რომელშიც ინახებოდა საკუთარი იდენტობის არდავიწყების კულტურული კოდი. საქართველოს გასაბჭოებამ კიდევ უფრო შორეული გახადა ჩვენებურებისათვის ისტორიული მიწა-წყალი, რადგან თურქეთსა და საბჭოთა კავშირს შორის არცთუ ისე კარგი დამოკიდებულება არსებობდა. გაჩნდა იმის საფრთხეც, რომ თურქეთში დაბადებული და გაზრდილი თაობა თანდათან დაივიწყებდა საკუთარ ვინაობას. როგორც ჩანს, ეს იყო საკმაოდ მძლავრი ბიძგი იმისათვის, რომ თურქეთელ ქართველ მამულიშვილებს ეფიქრათ ჟურნალის გამოცემაზე, რომელიც ასახავდა საქართველოს ყოფა-ცხოვრებას, ქართულ კულტურას, ისტორიას.

წარმოდგენილი სტატია შეეხება თურქეთში გამომავალ კულტურულ ჟურნალს „მამულს“, რომელიც ფაქტობრივად უცნობია ქართული საზოგადოებისათვის.

თურქეთში სხვადასხვა დროს გამოიცემოდა იქაური ქართველების კულტურული ცხოვრების განმსაზღვრელი ჟურნალები, კერძოდ, 1921-22 წლებში გამოიცა ჟურნალი „თავისუფალი საქართველო“. მოგვიანებით, მეოცე საუკუნის მიწურულს – ჟურნალი „ჩვენებური“, რომლის რედაქტორმა ფაჰრედინ ჩილოღლუმ (ფარნა ჭილაძემ) ითავა ჟურნალ „მამულის“ გამოცემა.

ჟურნალი 1997-98 წლებში იბეჭდებოდა სტამბულში თურქულ ენაზე, თუმცა მასში ზოგჯერ ქართული სტატიებიც ქვეყნდებოდა. ჟურნალს ჰქონდა ხელოვნების, ლიტერატურული, ეთნოგრაფიული, პოლიტიკური მოვლენების ამსახველი განყოფილებები. იყო საბავშვო რუბრიკაც, რომელშიც ქართული პოეზიის ნიმუშები და იგავ-არაკები იბეჭდებოდა ორივე ენაზე.

„მამულში“ საკმაო ყურადღება ეთმობოდა ქართული ენისა და ლიტერატურის საკითხებს. რუბრიკით „პორტრეტები ქართული ლიტერატურიდან“ ჟურნალი მკითხველებს აცნობდა გამოჩენილი ქართველი მწერლების შემოქმედებას. ჟურნალი თურქეთელ ქართველებს თავისებურ წარმოდგენას უქმნიდა საქართველოს ქალაქებზე; ასევე, ქვეყნდებოდა სტატიები კავკასიელი ხალხების შესახებაც.

სულ გამოვიდა „მამულის“ ხუთი ნომერი, თუმცა ამ ჟურნალმა გარკვეული როლი შეასრულა თურქეთში ქართული კულტურის პოპულარიზაციაში.

საკვანძო სიტყვები: ჟურნალი „მამული“, თურქეთელი ქართველები, ქართული კულტურა.

ABSTRACT

Among Georgians resettled in Turkey over different periods, the enduring spiritual connection to the homeland was sustained through the intergenerational transmission of language, which embodied a cultural code that preserved their sense of identity. The Sovietization of Georgia rendered the historical homeland even more distant for these communities, particularly in the context of strained Turkish–Soviet relations. The prospect that younger generations born and raised in Turkey might gradually lose awareness of their origins became a serious concern. It appears that this concern motivated Georgian patriots in Turkey to establish a periodical aimed at representing Georgian life, culture, and history.

The present study examines the cultural periodical *Mamuli* (“Homeland”), published in Turkey, which has thus far remained largely unknown to the Georgian public.

At different times, several journals shaped the cultural life of ethnic Georgians in Turkey. In 1921-1922, *Tavisupali Sakartvelo* (“Free Georgia”) was published, followed decades later by *Chveneburi* (“one of us”, “of our people/country”), whose editor, Fahrettin Çiloğlu (Parna Chiladze), undertook the publication of *Mamuli*.

Published in Istanbul in 1997-1998, *Mamuli* appeared primarily in Turkish but occasionally included articles in Georgian. It featured sections on art, literature, ethnography, politics, and a children’s rubric presenting selections of Georgian poetry and didactic fables in both languages. The periodical devoted special attention to issues relating to the Georgian language and literature, introducing readers to the works of renowned Georgian writers through the section titled “Portraits from Georgian Literature.” The journal further constructed a distinctive representation of Georgian cities for the Georgian diaspora in Turkey and featured articles addressing various Caucasian peoples.

Although only five issues appeared in print, *Mamuli* played a measurable role in preserving ethnic Georgians’ linguistic and cultural identity in Turkey and in promoting Georgian culture within the Turkish context.

Keywords: urnal “Mamuli”, Georgians in Turkey, Georgian culture.

შესავალი

სხვადასხვა დროს სხვადასხვა მიზეზთა გამო თურქეთში გადასახლებულ ქართველობას, მართალია, თავისი ისტორიული მიწა-წყლის ხილვა ოცნებად ქცეოდა, მაგრამ სულიერი კავშირი არასდროს გაუწყვეტია საკუთარ ფესვებთან. საქართველოდან წაღებულ ეთნო-წესსა და ჩვეულებებში, ენაში ცოცხლობდა ქართული იდენტობა, „დედო მემლექეთის“ ხსოვნა და თაობიდან თაობას გადაეცემოდა; თუმცა ფაქტია, რომ, როცა მიმოსვლა არ იყო ან მკაცრად იზღუდებოდა ქვეყნების პოლიტიკური უთანხმოების გამო, უცხო ქვეყანაში საკუთარი ეროვნული ვინაობის დასაცავად ან თუნდაც შესანარჩუნებლად იქაურ ქართველებს დიდი სირთულეების დაძლევა უწევდათ. მშობლიური ქვეყნის ხსოვნას სჭირდებოდა ერთგვარი გამაერთიანებელი ფუნქციის მქონე სტრუქტურა ან რაიმე ორგანო, რომელიც შეძლებდა ქართველობის არდავიწყებასა და სულიერი კავშირის გახანგრძლივებასაც. ალბათ უწინარესად ეს ფუნქცია ჰქონდა თურქეთში გამოშვალ ჟურნალს. სტატიაში განხილულია თურქეთში ჩვენებური ქართველების მიერ გამოცემული კულტურულ-საგანმანათლებლო ჟურნალი „მამული“, რომელიც ნაკლებად ცნობილია ქართველი საზოგადოებისათვის.

კვლევის მეთოდები

ჟურნალ „მამულში“ განთავსებული რუბრიკებისა და სტატიების განხილვისას გამოყენებულია ანალიტიკური და სინთეზური მეთოდები. კვლევა ძირითადად მოიცავს კულტუროლოგიურ ასპექტებს.

მსჯელობა

საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ თურქეთში გადასულ ქართველობას იმედი ჰქონდა, რომ ქვეყანაში ბოლშევიკების მმართველობა დროებითი იყო და მალე ისევ დამოუკიდებლობას მოიპოვებდნენ. ეს აზრი დომინირებდა მათ მიერ გამოცემულ ჟურნალში „თავისუფალი საქართველო“, რომელიც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობისა და მის გარშემო შემოკრებილი პოლიტიკური ძალების მიერ საზღვარგარეთ გამოცემული პირველი ემიგრანტული პოლიტიკური ჟურნალი იყო. იგი გამოიცემოდა პარიზსა და სტამბოლში 1921-1922 წლებში. სარედაქციო კოლეგიასთან აქტიური ურთიერთობა ჰქონდათ ნ. ჟორდანიას, კ. ჩხეიძეს, ევგ. გეგეჭკორს, ნ. რამიშვილს, აკ. ჩხენკელს (თავისუფალი საქართველო). მოგვიანებით, მეოცე საუკუნის 70-იან წლებში, კერძოდ 1977 წელს, სტოკჰოლმში გამოიცა ჟურნალი „ჩვენებური“, იგი წარმოადგენდა ქართული კულტურის ცენტრის ბეჭდვით ორგანოს და იწოდებოდა კავკასიოლოგიურ ჟურნალად. რამდენიმე ნომრის შემდეგ მისი ბეჭდვა გაგრძელდა სტამბოლში.

„ჩვენებურის“ რედაქტორი **აჰმედ ოზქანი-მელაშვილი** თავისი გულმხურვალე, ნამდვილი ქართული საქმიანობის გამო მოღალატედ ცნეს და მოკლეს, რადგან საქართველოცა და კავკასიაც მაშინ საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში შედიოდა. აჰმედ მელაშვილი იყო ქართული საქმიანობის სულისჩამდგმელი თურქეთში, კერძოდ, იგი თანამშრომლობდა კავკასიურ და ქართულ დიასპორებთან, საქართველოზე გამოსცა წიგნი, ინეგოლის სოფელ ჰაირიეში ჩამოაყალიბა ქართული ცეკვის ანსამბლი, ასევე, დააარსა კავკასიური კულტურის ცენტრი (დაუშვილი... 2012: 155); ეს ყველაფერი

თურქეთის ძალოვანი სტრუქტურებისათვის გამოიყურებოდა საბჭოთა კავშირისათვის სასარგებლო მუშაობად. ამის გამო ჟურნალის გამოცემა შეწყდა და განახლდა გასული საუკუნის 90-იან წლებში.

ამ პერიოდში ჟურნალის სარედაქციო გუნდში მოღვაწეობდა ახალგაზრდა ჟურნალისტი **ფაპრედინ ჩილოღლუ**, იგივე ფარნა-ბექა ჭილაძე, რომელმაც გარკვეული ხნის შემდეგ დატოვა „ჩვენებურის“ რედაქცია და დაიწყო ცალკე ჟურნალის – „მამულის“ გამოცემა. პირველი ნომერი 1997 წლის იანვარში გამოვიდა სტამბოლში. ჟურნალს გარეკანზე თურქული და ქართული ასოებით ეწერა სახელწოდება და ასევე ისიც, რომ ეს იყო კულტურული მიმართულების გამოცემა.

„მამულის“ სულ ხუთი ნომერი გამოიცა. ოთხი მათგანის ყდის დიზაინი ერთნაირი იყო, ხოლო მეხუთე ნომრის გარეკანზე გამოსახული იყო ფიროსმანის სურათის ილუსტრაცია „მეთევზე“. სავარაუდოა, რომ ამ დროს უკვე არსებობდა იდეა ჟურნალ „ფიროსმანის“ გამოცემისა. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ჟურნალის მთავარი რედაქტორიც ფარნა ჭილაძე გახლდათ.

ჟურნალში სტატიები თურქულ ენაზე ქვეყნდებოდა, თუმცა ზოგიერთი ტექსტი ქართულ ენაზეც დაიბეჭდა, განსაკუთრებით მოკლე ისტორიული მიმოხილვები, ლექსები და იგავები.

ჟურნალს ჰქონდა პოლიტიკური მოვლენების ამსახველი, ხელოვნების, ლიტერატურული, ეთნოგრაფიული განყოფილებები. იყო საბავშვო რუბრიკაც.

„მამულში“ საკმაო ყურადღება ეთმობოდა ქართული ენისა და ლიტერატურის საკითხებს. რუბრიკით **„პორტრეტები ქართული ლიტერატურიდან“** ჟურნალი მკითხველებს აცნობდა გამოჩენილი ქართველი მწერლების შემოქმედებას; თურქეთელ ქართველებს თავისებურ წარმოდგენას უქმნიდა საქართველოს ქალაქებზე; ასევე, ქვეყნდებოდა სტატიები კავკასიელი ხალხების შესახებაც.

„მამულის“ პირველი ნომერი იხსნებოდა რედაქტორის წინასიტყვაობით. აღნიშნული იყო, რომ ეს ჟურნალი ქართული კულტურის პოპულარიზაციის საქმეში მესამე გამოცემა იყო. ამით ხაზგასმული იყო

ჟურნალის მთავარი მიმართულება – თურქეთის ქართველებისათვის ქართული კულტურის გაცნობით საქართველოსთან დაკავშირება. რადგან თურქეთში კავკასიელი სხვადასხვა ეთნოსის წარმომადგენლები მრავლად ცხოვრობდნენ. „მამული“ მიზნად ისახავდა მათი კულტურული ყოფის ამსახველი სტატიების გამოქვეყნებასაც.

რედაქტორი მოკლედ მიუთითებდა ჟურნალის რუბრიკებისა და შესაბამისი ფოტომასალის შესახებ.

ჟურნალის პრინციპი იყო: „არ ავურიოთ ისტორია და აწმყო ერთმანეთს“ (მამული 1997/2). მართალია, ამ დროისთვის საქართველო უკვე აღარ წარმოადგენდა საბჭოთა ქვეყანას, მაგრამ, როგორც ჩანს, მაინც არსებობდა გარკვეული იდეოლოგიური წნეხი და ჟურნალის ფურცლებზე განთავსებულ წერილებში იგრძნობოდა რედაქტორული სიფრთხილე.

სანამ ცალკეულ განყოფილებებს შევხებოდეთ, აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ ჟურნალის სახელწოდებაზეც. „მამული“ იყო უზუსტესად არჩეული სიტყვა, რომელშიც გაერთიანებული იყო თურქეთელ ქართველთა ნოსტალგიაც, ისტორიული ფესვებიც, აწმყო ყოფის გააზრებაც და, შესაძლოა, მომავლის იმედიც. მართალია, ჟურნალს კულტურულის სტატუსი ჰქონდა, მაგრამ მისი ფუნქცია გაცილებით დიდი იყო.

ისტორიული სამშობლოს დეტერმინიზაცია მხოლოდ მუჰაჯირობის მტანჯველი მოგონებით, რომელიც ყოველთვის დარდიან დაღად აჩნდათ ჩვენებურებს, როდი უნდა მომხდარიყო. ადამიანებს, რომელთაც ყველაფერი მშობლიური დაკარგეს, შესაძლოა ენაც კი, ეს ჟურნალი მიაბრუნებდა საკუთარ ფესვებთან, სამშობლოს განცდას გაუჩენდა არა მხოლოდ წარსულის მოგონებით, არამედ აწმყოში, თანადროულობაში. და ამდენი ხნის განმავლობაში ჩამოყალიბებული შეგრძნება, რომ სამშობლო იყო სადღაც შორს, რკინის ფარდის მიღმა, ჩანაცვლდებოდა იმაზე ფიქრით, რომ სამშობლო ერთი მდინარის მეორე ნაპირზეა, ახლოა. ალბათ, ის ქართული ტექსტებიც, რომლებიც ქართული ასოებით იყო დაბეჭდილი, რომელსაც „მამულის“ გამომწერი წაიკითხავდა, მათ შემეცნებაში უფაქიზეს გრძნობებს შეარხევდა და ენით გამოუთქმელ სიხარულსაც შეაგრძნობინებდა.

მართალია, ჟურნალი „მამული“ ქართული კულტურის გამავრცელებლად ცხადდებოდა, მაგრამ ის მაინც ვერ აცდებოდა პოლიტიკური მოვლენების განხილვას. მით უმეტეს, რომ საქართველოს ისტორიაში უმნიშვნელოვანესი ფაქტი – **დამოუკიდებლობის გამოცხადება** – ქმნიდა საშუალებას თურქეთთან სულ სხვაგვარი ურთიერთობები დაწყებულიყო.

რუბრიკაში **„თვალსაზრისი“** განთავსებული იყო წერილი **„საქართველოსა და თურქეთის ურთიერთობა საბჭოთა კავშირის დაშლიდან მეხუთე წელს“**, რომლის ავტორიც ასევე ბატონი ფარნა იყო. სტატიაში განხილული იყო რუსეთის დამპყრობლური პოლიტიკა საქართველოს მიმართ. ავტორი ახსენებდა გეორგიევსკის ტარაქტატს და საუბრობდა იმპერიის ნამდვილ ზრახვებზე, იმოწმებდა ისტორიულ ფაქტებს, კერძოდ, ნახსენები იყო მეცხრამეტე და მეოცე საუკუნის ყველა მნიშვნელოვანი თარიღი, როდესაც რუსეთმა ნაწილ-ნაწილ შეიერთა ქართული მიწები. განსაკუთრებით მუჰაჯირობის თემა შუქდებოდა. სტატიაში დაფიქსირებული იყო, რომ თურქეთმა ერთ-ერთმა პირველმა

ცნო საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენა, ნახსენებია ის რუსული ნარატივიც, რომელიც ამ დროს ვრცელდებოდა, რომ, თუ საქართველო თავისუფალი გახდებოდა, თურქეთი მას გადაყლაპავდა. ეს ინფორმაცია ავტორს აღებული აქვს „საქართველოს რესპუბლიკის“ 1990 წლის 27 ოქტომბრის ნომრიდან. ავტორი ყურადღებას ამახვილებდა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის რთულ ვითარებაზეც, რომელშიც ლომის წილი ედო რუსეთს. „**რუსეთი ცივ ქარს აფრქვევს აფხაზეთში**“, – დასძენდა სტატიის ავტორი. გასაკვირი არც არის აფხაზეთი თემის წამოწევა, რადგან თურქეთში აფხაზეთიც მრავლად ცხოვრობენ.

საქართველოსა და თურქეთის დაახლოების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად ნახსენები იყო ეკონომიკური კავშირები, კერძოდ, ნავთობ-გადამზიდი კომპანიების ინვესტიციები. ზოგადად ჟურნალში ქვეყნდებოდა საქართველოს პოლიტიკური და ეკონომიკური ცხოვრების შესახებ ინფორმაციები. ყურადღების ცენტრში იყო ინვესტიციების კვლევაც.

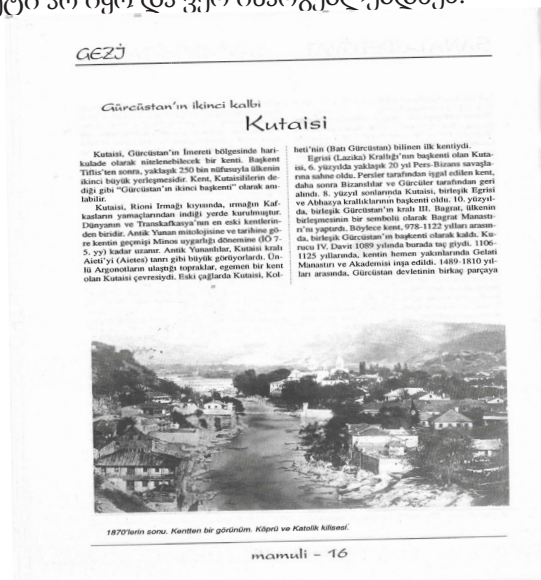
„მამულში“, თურქეთელი ქართველების გარდა, იბეჭდებოდა ჩვენი თანამემამულეების სტატიებიც. გამოქვეყნდა ქალბატონ **შუშანა ფუტკარადის** სტატია „**ემიგრანტი ანუ მუჰაჯირი ქართველები თუ ჩვენებურები**“, რომელიც შეეხებოდა მუჰაჯირობის საკითხს. ავტორი ვრცლად მიმოიხილავდა რუსეთის პოლიტიკას საქართველოში და ხსნიდა სხვადასხვა დროს (რუსეთ-თურქეთის ომები, დამოუკიდებლობის დაკარგვა და გასაბჭოება) თურქეთში ქართველების მასობრივი გადასახლების მიზეზებს. შ. ფუტკარადის აზრით, გადასახლების ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი იყო არა რელიგიური განსხვავებულობა, არამედ რუსეთის იმპერიის ზრახვები კავკასიის რეგიონში. მკვლევარი ცალკეულ დოკუმენტებზე დაყრდნობით ასახელებდა სტატისტიკურ მონაცემებს, რომელი სოფლიდან რომელ დროს რამდენი კომლი გადასახლდა თურქეთში. მისი შეფასებით, ეს იყო ერის ცხოვრებაში ერთ-ერთი უმძიმესი ტრაგედია. მუჰაჯირთა რაოდენობის შესახებ სტატიაში დამოწმებულია იტალიელი მკვლევრის – **ევგენი დალეჯიოს** მიერ წიგნში „**ქართველები სტამბოლში**“ (1920) მოხმობილი რიცხვები, – ქართველებმა 64 სოფელი თუ ქალაქური დასახლება შექმნეს თურქეთში. გადასახლებულთა რიცხვი სხვადასხვა დროს ასიათასობით იყო. ამაში არ იყვნენ მითვლილი მეგრელები. „საქართველოს ანექსიის შემდეგ დაახლოებით 300-400 ათასი ქართველი მუჰაჯირი გახდა. საერთო ჯამში კი მათი რიცხვი მეცხრამეტე საუკუნის ომებიდან მოყოლებული მილიონამდე აღწევს“ (ფუტკარადე 1997: 16). შ. ფუტკარადე იმოწმებს ერთ-ერთი რუსი სახელმწიფო მოხელის – **სვიატოსლავ მირსკის** წერილს ბათუმის გუბერნატორისადმი: „ბათუმის რეგიონის შემოერთებით რუსეთმა მოიპოვა ბუნებრივი ციხე-სიმაგრე კავკასიის საზღვრების ყველაზე სახიფათო კუთხეში. მაგრამ აქ მცხოვრები ხალხი მეომარი და დაუმორჩილებელია, მათი აქ დარჩენა შეუძლებელია, უნდა მოვიშოროთ ადგილობრივი მოსახლეობა“ (ფუტკარადე 1997: 15). ცხადია, რომ რუსეთის იმპერიულ ზრახვებს, გაძლიერებულიყო კავკასიაში, მხოლოდ თურქეთი ვერ შეუშლიდა ხელს; ის კარგად ხედავდა, რომ ადგილობრივი მოსახლეობა ასე იოლად არ შეეგუებოდა რუსულ ჩექმას, პრობლემის მოსაგვარებლად კი მათი აყრა და გადასახლება ოპტიმალური გამოსავალი იყო. ეკონომიკური სიდუხჭირე და რელიგიური შეუთავსებლობა გახდა რუსული წნეხის

საუკეთესო მეკავშირე, რამაც ძირძველი ქართველი მოსახლეობა აიძულა დაეტოვებინა საკუთარი სახლ-კარი და სამკვიდრო უცხოეთში ექებნა.

რუბრიკაში „გეზი“ ჟურნალი თურქეთელ ქართველებს მოკლე მიმოხილვითაცნობდასაქართველოსქალაქებს.სასიხარულოდაერთგვარად გასაკვირიც აღმოჩნდა, რომ პირველი ნომრის რუბრიკა იხსნებოდა ქუთაისის შესახებ სტატიით. სათაურში ჩვენი ქალაქი გურჯისტანის მეორე გულად იყო მოხსენიებული. ავტორი საუბრობდა ქალაქის მდებარეობაზე, ქუთაისს უწოდებდა საქართველოს მეორე დედაქალაქს, ისტორიას იწყებდა მინოსური ცივილიზაციიდან. იმოწმებდა ანტიკური ბერძნების შეხედულებას ქალაქზე, როგორც ეგრისის სამეფოს დედაქალაქზე, ახსენებდა აფხაზეთის სამეფოს მეფე ბაგრატს და ბაგრატის ტამარს, ასევე, გელათს, როგორც გაერთიანებული საქართველოს სიმბოლოს. სტატიაში აღნიშნული იყო, რომ ერთიანი სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ ქუთაისი იყო იმერეთის სამეფოს დედაქალაქი, რომელიც რუსების შემოსვლის შემდეგ მრავალჯერ გაიძარცვა.

ავტორი საუბრობდა მეოცე საუკუნის დასაწყისის ქალაქზე, როგორც კულტურის ცენტრზე, ახსენებდა იმ მწერლებს, რომლებიც აქ მოღვაწეობდნენ გასული საუკუნის დასაწყისში, სიმბოლისტებს, ასევე, ზაქარია ფალიაშვილს. მიმოიხილავდა ძეგლებს, ჟურნალ „განთიადს“; არ ტოვებდა გამოჩენილ სპორტსმენებს, რომლებიც ამ ქალაქიდან აფრინდნენ: მათა ჩიბურდანიძეს, ზ. საკანდელიძეს, მ. ქორქიას, ლ. ახვლედიანს – მოქანდაკეს.

სტატიას თან ერთვოდა ქუთაისის ხედების ამსახველი ორი სურათი; ერთი 1870-იანი წლების ბოლო, სადაც კათოლიკური ეკლესია მოჩანს და ფალიაშვილის ქუჩის ხედი, გვერდიდან თეატრის შენობა მოჩანს. ეს სურათები საიდან აიღეს, უცნობია, სავარაუდოდ, ალბომებიდან, რადგან ამ დროს ინტერნეტი არ იყო და ვერ ისარგებლებდნენ.

გამოდიოდა ერთგვარ გამაერთიანებელ გამოცემად, რომელიც უცხოეთში გადახვეწილ კავკასიელებს რაღაც ფორმით მიაახლებდა სამშობლოსთან, მით უფრო, რომ ისინი ისევ რკინის ფარდის მიღმა დარჩნენ.

ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი რუბრიკა, რომელიც „მამულს“ ჰქონდა, ეს იყო **საბავშვო განყოფილება**. ძალიან საყურადღებოა ის, რომ ამ რუბრიკაში დაბეჭდილი იყო ტექსტები როგორც ქართულ, ისე თურქულ ენაზე. ბავშვებს შეეძლოთ წაეკითხათ ისტორიები აიეტის შესახებ, სულხან-საბას იგავები, ლექსები. აქვე იყო განთავსებული ფაჰრედინ ჩილოღლუს მიერ გამოცემული წიგნის შესახებ ინფორმაცია – **„დედა ენა ქართული წიგნიერების წიგნი“**, რომელიც მკითხველს აცნობდა ქართულ ასოებს, მართლწერას, აქ იყო ქართული სიტყვების თურქული შესატყვისები, ლექსიკონიცა და საკითხავი ნაწილები. ქართულ ტექსტებს თურქულადაც ჰქონდა შესატყვისი. დაინტერესებული მკითხველი, რომელსაც დიდი სურვილი ჰქონდა წაეკითხა და აღექვა ქართული ტექსტი, მაგრამ ენის არასაკმარისი ცოდნა ამაში ხელს უშლიდა, ტექსტის შინაარსს თურქულადაც გაეცნობოდა და ქართულ კითხვაშიც ცდიდა ბედს.

რუბრიკაში **„ქართული ლიტერატურული პორტრეტები“** წარმოდგენილ სტატიებში ვრცლად იყო საუბარი ქართველ კლასიკოსებზე. პირველ და მეორე ნომერში დაიბეჭდა კ. სალიას წერილები ილია ჭავჭავაძესა და აკაკი წერეთელზე, ესენი გადმოტანილი იყო ჟურნალ „ბედი ქართლისადას“, რომელიც პარიზში გამოიცემოდა. მათში ვრცლად იყო განხილული მწერალთა ყოველმხრივი მოღვაწეობა, თხზულებათა პრობლემატიკა. დანარჩენ ნომერებში განთავსებული იყო სტატიები რუსთაველზე, ვაჟა-ფშაველაზე, ნიკოლოზ ბარათაშვილზე, ალექსანდრე ყაზბეგზე. სტატიები იყო მუხრან მაჭავარიანზეც, ახალგაზრდა შემოქმედზე ეკა ბაქრაძეზე. ჟურნალის მესვეურები ცდილობდნენ თურქეთელი ქართველებისათვის გარკვეული წარმოდგენა შეექმნათ ქართულ მწერლობაზე. კლასიკოსებისა და მეოცე საუკუნის მწერალთა შესახებ სტატიებით ქართული ლიტერატურული თვითმყოფადი ხასიათის გაცნობით ჩვენებურებს უფრო მეტი წარმოდგენა ექმნებოდათ ისტორიულ სამშობლოზე.

ვრცელ წერილში – **„ლიტერატურული კავშირები“** განხილული იყო ოთარ და თამაზ ჭილაძეების სტუმრობა თურქეთში, ქართველთა სათვისტომოს ცენტრში; სტატიის პათოსით იგრძნობოდა, რომ ქართველი მწერლების სტამბოლში ჩასვლა თურქეთელი ქართველებისათვის უდავოდ ძალიან დიდი მნიშვნელობის ფაქტი იყო. შეხვედრა გააშუქა თურქეთის ტელევიზიამაც. ეს იყო ორი ქვეყნის მწერალთა შეხვედრა, სადაც საუბარი შეეხო ურთიერთობების გაღრმავებასა და სახალხო დიპლომატიას. აღინიშნა, რომ ზოგადად ხელოვნებასა და ლიტერატურას დიდი როლი უნდა ჰქონოდა სახელმწიფოთა შორის მეგობრული დამოკიდებულების ჩამოყალიბებაში. ამ თვალსაზრისით უდავოდ მნიშვნელოვან და ერთ-ერთ პრიორიტეტულ საქმედ დასახელდა ქართველი და თურქი მწერლების შემოქმედების თარგმნა, რათა ორივე ქვეყნის მკითხველ საზოგადოებას უფრო მეტი წარმოდგენა ჰქონოდა მეზობელი სახელმწიფოების კულტურაზე. ჟურნალში დაიბეჭდა ლია ჩლაიძის მიერ თარგმნილი ლექსები ქართულად და თურქულად.

ჟურნალი „მამული“ აშუქებდა ყველა იმ კულტურულ ღონისძიებას, რომელსაც მართავდნენ თურქეთელი ქართველები. აღსანიშნავია სტატია „მაჭახელას დამე“. აქსაუბარი იყო ქართული დიასპორის წარმომადგენელთა მიერ გამართულ წვეულებაზე, რომელიც გაამშვენიერა ქართული ცეკვის ანსამბლმა და ბაიარ შაჰინის გულში ჩამწვდომმა სიმღერებმა. ქართულმა ხალხურმა ცეკვებმა და სიმღერებმა დამსწრეთა სამშობლოს მონატრების ტკივილიცა და სიხარულიც უფრო მეტად გააღრმავაო, – მიუთითებდა წერილის ავტორი.

მართალია, ჟურნალ „მამულის“ სულ ხუთი ნომერი გამოვიდა და შემდეგ შეწყდა მისი გამოცემა, მაგრამ მან მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქართული კულტურის პოპულარიზაციის საქმეში თურქეთის ქართველებში. იგი იყო ერთგვარი შუალედური რგოლი ჟურნალებს „ჩვენებურებსა“ და „ფიროსმანს“ შორის. მასში გაშუქებული საკითხები, – საქართველოში მიმდინარე მოვლენების მიმოხილვა, კლასიკოს მწერალთა გაცნობა, ქართული ტექსტების ორივე ენაზე (ქართულ და თურქულ) დაბეჭდვა – სამშობლოს მოწყვეტილი ჩვენებურებისათვის საკუთარი ვინაობის დადასტურების, არდავიწყებისა და მუდმივი კავშირის საუკეთესო საშუალებად შეიძლება ჩაითვალოს.

დასკვნა

თურქეთში გადახვეწილი ქართველებისა და მათი შთამომავლებისათვის ჟურნალი „მამული“ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბეჭდური გამოცემაა, რომელმაც საკუთარი წვლილი შეიტანა ჩვენებურების იდენტობის გააზრებასა და ფიქსაციაში.

მასში შეტანილი რუბრიკები ხელს უწყობდა ქართული და ზოგადად კავკასიური კულტურის პოპულარიზაციას თურქეთში გადასახლებულ თუ გადახვეწილ ქართველთა და კავკასიელთა შორის; ახსენებდა მათ დაკარგულ სამშობლოს; აძლევდა საშუალებას ჟურნალის ფურცლებზე ეხილა ქართული ასოები და შეძლებისდაგვარად წაეკითხა ქართული ტექსტები.

შეიძლება ითქვას, რომ ჟურნალმა „მამულმა“ ჩვენებურებისათვის, მართალია, მცირე დროით, მაგრამ საკმაოდ შთამბეჭდავად, იკისრა ისტორიულ სამშობლოსთან სულიერი მეკავშირის ფუნქცია.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

დაუშვილი... 2012: დაუშვილი რ., კალანდაძე გრ., კობახიძე რ., ტარტარაშვილი თ., ქართველები უცხოეთში (ოზქან-მელაშვილი აჰმედ). თბილისი. გვ. 154-155.

თავისუფალი საქართველო: თავისუფალი საქართველო, ქართული ენციკლოპედია. <https://georgianencyclopedia.ge/ka/form/28586> .დამოწმება: 12.09.2025.

მამული 1997/1: ჟურნალი „მამული“, №1, იანვარი (თურქულად).

მამული 1997/2: ჟურნალი „მამული“, №2, აპრილი (თურქულად).

მამული 1997/3: ჟურნალი „მამული“, №3, ივნისი (თურქულად).

მამული 1997/4: ჟურნალი „მამული“, №4, ოქტომბერ-დეკემბერი (თურქულად).

მამული 1997/5: ჟურნალი „მამული“, №5, მაისი (თურქულად).

ფუტკარაძე 1997: ფუტკარაძე შ., ემიგრანტი ანუ მუჰაჯირი ქართველები თუ ჩვენებურები. ჟურნალი „მამული“, №2, გვ. 14-18.

References and sources

Daushvili... 2012: Daushvili R., Kalandadze Gr., Kobakhidze R., Tartarashvili T., Georgians Abroad (Ozkan-Melashvili Ahmed). Tbilisi. pp.154-155.

Free Georgia: “Free Georgia”, Georgian Encyclopedia. <https://georgianencyclopedia.ge/ka/form/28586> .Verification: 12.09.2025.

Mamuli 1997/1: Journal “Mamuli”, №1, January (in Turkish).

Mamuli 1997/2: Journal “Mamuli”, №2, April (in Turkish).

Mamuli 1997/3: Journal “Mamuli”, №3, June (in Turkish).

Mamuli 1997/4: Journal “Mamuli”, №4, October-December (in Turkish).

Mamuli 1997/5: Journal “Mamuli”, №5, May (in Turkish).

Putkaradze1997: Putkaradze Sh., Emigrant or Muhajir Georgians or Our Own. Journal “Mamuli, №2, pp.14-18.